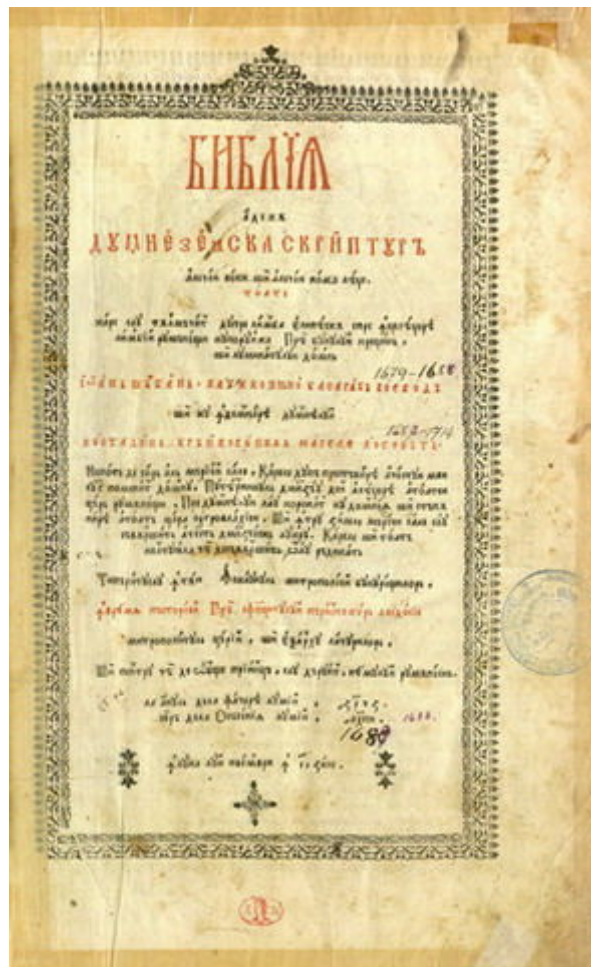

Biblia in limba romana (1688)

Se implinesc 320 de ani de la prima tiparire integrala a **Bibliei in limba romana (in 1688)** si 500 de ani de la tiparirea primei carti pe pamant romanesc - Liturghierul de la 1508. George Călinescu afirma că „Biblia românească (1688) reprezintă pentru poporul român, ceea ce a reprezentat Biblia lui Luther pentru germani.” Biblia in limba romana (in 1688) cuprinde două prefețe: o prefață aparține domnitorului Șerban Cantacuzino, iar cealaltă lui “Dosithei, patriarhul Ierusalimului” și este dedicată lui Șerban Cantacuzino. Textul este tipărit pe două coloane iar prefețele pe una singură. Biblia de la Bucuresti 1688 poate fi consultata [aici](#).

Biblia de la Bucuresti 1688

Toate drepturile rezervate

Biblia : adevă Dumnezeiasca scriptură : ...care sau tălmăcit dupre limba elinească spre înțelegerea limbii rumânești/cu porunca Prea bunului creștin, și luminatului domn IOAN

ȘERBAN, CATACOZINO BASARAB VOEVOD ; și cu îndemânarea dumnealui COSTADIN BRÂNCOVEANUL marele logofăt [...] . – Tipăritusau întâiu. – (București : În scaunul mitropoliei , 1688). – [5], 932 p., [1] f. : ilustrații ; in folio (42 x 28 cm.), 59 R. (30 x 18 cm.)

Între anii 1688 și 1921, existau deja aproximativ șaptesprezece versiuni ale Bibliei publicate în Principatele Române. Cu toate acestea, răspândirea Bibliei printre români a fost limitată de faptul că toate edițiile publicate în România au fost tipărite până în anul 1860 cu litere chirilice și numai după aceea cu caractere românești. Versiunea cea mai importantă folosită în România a fost cea publicată de Societatea Biblică Britanică în anul 1871. În ciuda faptului că era tipărită cu caractere românești și că fusese revizuită de câteva ori, Biblia românească era încă neclară, și de aceea, greu de înțeles.

Preocuparea pentru traducerea Bibliei și, implicit, a Vechiului Testament în limba poporului (română) a avut o triplă motivație. În primul rând, **ca să se conformeze toți credincioșii unui stil**, în al doilea rând, **pentru a se evita pe cât posibil apariția procesului de diversificare a credinței propovăduite**, și, în al treilea rând, **ca să ofere credincioșilor posibilitatea de a medita mereu asupra mesajului divin**, prin citirea lui de către cei știutori de carte. Până la prima ediție integrală a Bibliei în limba română (1688), a fost tradusă în limba poporului Psaltirea, pe considerentul că aceasta s-a impus de la început în cultul divin public și particular. Cum limba română era în continuă dezvoltare și prefacere, era firesc ca și Biblia să fie tradusă în ediții succesive în limbajul comun, care a evoluat cu scurgerea vremii. Din această cauză avem foarte multe traduceri ale [Vechiului Testament](#) sau ale unor părți din Biblie. Sunt cunoscute: **Psaltirea Scheiană, Psaltirea Voronețeană și Psaltirea Hurmuzachi**. Deși nu se cunosc autorii acestor traduceri și nu se știe nici anii în care ele au fost realizate, textele ulterioare ale Psaltirilor le vor folosi drept sursă. Unii istorici și filologi acreditează ideea că, la baza traducerii Bibliei de la 1688, ar sta o traducere mai veche realizată de învățatul umanist moldovean **Nicolae Milescu**, pe când era reprezentantul diplomatic al Țării Românești la Constantinopol. A fost cunoscut și sub numele de Spătarul Milescu-Cârnu, Cancelarul Milescu Nas-Cârnu, a fost un scriitor, călător, geograf și diplomat. Milescu vorbea limba romana, latina, greaca și rusa. În felul acesta, se consideră că Nicolae Milescu ar fi primul traducător al cărților Vechiului Testament în limba română.

Tipărirea întregii Biblii în limba română, sub domnia voievodului valah Șerban Cantacuzino, a reprezentat un pas important în procesul de înlocuire a slavonei vechi cu limba română în Biserică. Din lucrarea tradusă de **Nicolae Milescu** și alți colaboratori ai lui, au fost luate cele patru Evanghelii și tipărite la Mănăstirea Snagov, în anul 1697. Tot din această lucrare au fost luați Psalmii și tipăriți separat, sub titlul „Psaltirea”, în 1701 și 1703, la Buzău. În Biblia lui Șerban-Vodă (1688) sunt amintite ”cinci mii de cântări”, în timp ce într-o altă Biblie, Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament cu trimiteri se menționează că ”A rostit trei mii de pilde, și a alcătuit o mie cinci cântări” (Împărați, 4:32).

Biblia de la București **are meritul de a fi contribuit la realizarea unei reale unități de limbă, prin impunerea graiului muntenesc ca limbă literară**, eliminând termenii slavoni. Aceasta rămâne pentru provinciile românești „o versiune autorizată”, asemănătoare versiunii King James în Anglia sau asemănătoare cu ceea ce era Biblia lui M. Luther pentru poporul german. Biblia de la București (1688) a servit drept bază tuturor textelor biblice tipărite până în zilele noastre.

În anul 1988, când s-au împlinit trei sute de ani de la traducerea și tipărirea ei, s-a reeditat un text paralel – facsimil și transcriere cu caractere latine cu note și comentarii filologice. Pe lângă traducerea integrală a Scripturilor la 1688, mai apăruseră între timp ediții ale Psaltirii. Psaltirea este cartea cea mai larg răspândită dintre toate cărțile biblice, atât la noi în țară, cât și în întreaga creștinătate. De la cele dintâi traduceri ale Psaltirii, continuând cu ediția tipărită de Mitropolitul Antim Ivireanul în anul 1649, s-a format o adevărată tradiție, ca la toate centrele mitropolitane și episcopale să se editeze cât mai des Psalmii, pentru satisfacerea nevoilor spirituale ale credincioșilor. Așa se face că edițiile tipărite la București, Sibiu, Iași, Râmnicu Vâlcea, Buzău, Neamț, Cernăuți, Caransebeș, Brașov, Cluj sau chiar și cele tipărite la Viena pentru Țările Române, depășesc cifra de o sută.

Biblia de la București a fost bine receptată de către cititori, dar, neapărând într-un tiraj satisfăcător, în decurs de un secol ajunsese atât de rară, încât se putea procura cu foarte mare dificultate. Pe de altă parte, evoluția limbii române, pe parcursul acestui secol, a impus reeditarea Bibliei. Așa se face că, la Blaj, se retipărește Biblia, în anul 1795. Imprimată cu caractere chirilice la tipografia Seminarului de la Blaj, această ediție se va numi „Biblia de la Blaj”. Contribuția majoră la apariția acestei ediții îi aparține cărturarului Samuil Micu Clain. În această ediție au fost introduse titlurile pe acțiuni, o adresă către cititori, o introducere și o erată. Ediția aceasta are adăugate și cărțile numite apocrife. Din această lucrare au mai apărut între anii 1795 și în anii 1799 și 1812: la Blaj, în anul 1816 Faptele Apostolilor și Epistolele la Blaj în anul 1802. Psaltirea la București în anul 1796; la Movilău în 1796, la Sibiu în anii 1799, 1801, 1804, 1805, 1811; la Iași, în 1802; la Brașov, 1807, 1810, 1812; la Budapesta, în anul 1808; la Blaj în anul 1809. Nici această ediție de la Blaj n-a apărut într-un tiraj mare, dat fiind costul prea mare al tiparului, iar după douăzeci și patru de ani s-a impus imprimarea unei noi ediții, intitulată „Biblia” adică „Dumnezeiasca Scriptură a Legii Vechi și a ceii Noao cu cheltuiala Rossienestii Societăți a Bibliei. În Sanct. Petersburg, în tipografia lui Nic. Grecea, în anul 1819, august 15 zile”. A fost tipărit un tiraj de cinci sute de exemplare, fără a se indica și traducerea. În vremea aceea, un exemplar costa zece ruble. Textul este tot cu caractere chirilice. Apariția acestei ediții pe teritoriul Moldovei, cuprins între Prut și Nistru, la Societatea Biblică mai sus menționată, este o urmare a anexării teritoriului moldovean la Rusia. O parte apreciabilă din această ediție a fost destinată Bisericii din Basarabia, iar restul a fost expedit cititorilor din Moldova și Valahia. Este posibil ca pe lângă versiunea slavonă și franceză, să se fi utilizat și textul ebraic. La inițiativa Episcopului Filotei al Buzăului, apare o ediție a întregii Scripturi în cinci volume, între anii 1854 – 1856, după cum urmează: vol. I în anul 1854, volumele II, III și IV în 1855 și vol. V, ce cuprinde cărțile Noului Testament în anul 1856. La baza acestei

ediții a stat Biblia de la Blaj, din care „s-au curățit zicerile învechite, cum și obicinuite numai la frații noștri ardeleni”, după cum se spune în prefață. Noutatea ediției constă în aceea că la începutul cărților se află o introducere rezumativă, prin care se urmărește familiarizarea cititorului cu autorii cărții, locul scrierii, motivul, scopul, data. La numai doi ani de la apariția Bibliei de la Buzău, Mitropolitul Andrei Șaguna realizează o nouă ediție de lux, intitulată „Biblia, adică Dumnezeiasca Scriptură a Legii celei Vechi și a celei Noao, după originalul celor șaptezeci și doi de talmăcitori din Alexandria”. Desigur, nu este vorba de o nouă traducere după originalul grecesc, ci mai curând este vorba de o revizuire. De aceea s-a folosit de edițiile anterioare, respectiv cele de la București, Blaj, Buzău, Petersburg. Biblia lui Andrei Șaguna, apărută la Sibiu în anul 1858, conține o seamă de ilustrații reproduse după operele celor mai distinși artiști. Sfânta Scriptură, tipărită la Sibiu, avea nouă sute douăzeci de pagini și era tipărită cu litere mari. Această traducere a apărut într-o altă ediție și la Paris, tot în anul 1858, tipărită de J. Heliade. Până la următoarea ediție a Bibliei în limba română, multe apariții ale Scripturilor în românește se datorează „Societății pentru răspândirea Bibliei în Anglia și străinătate” sau „Societatea Biblică Britanică”.

Exemplarele editate de această Societate Biblică nu menționează numele traducătorilor și nici locul și data apariției. Pentru a contracara avântul acestei societăți biblice, ale cărei ediții erau considerate ca având tentă protestantă, în dispută fiind mai multe pasaje, atât din Vechiul Testament, cât și din Noul Testament, dar în mod deosebit pasajul Ezechiel 9,5-6, la data de 23 octombrie 1908, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române a decis imprimarea Sfintelor Scripturi cu caractere latine. Lucrarea apare la București în anul 1914 și se intitulează: „Biblia sau Dumnezeiasca Scriptură a Legii celei Vechi și a celei Nouă”. Textul de bază a fost cel al ediției de la Buzău (1854), consultându-se și textul Septuagintei, Vulgatei și cel ebraic. Aceasta este prima ediție oficială a Sinodului Bisericii Ortodoxe Române.

Deoarece ediția din anul 1914 se epuizase, patriarhul Miron Costin instituie o echipă de oameni de cultură, clerici, care să se ocupe de o nouă traducere. Din această echipă făceau parte: Nicodim Munteanu, stareț la Mănăstirea Neamț, cunosător al limbilor slave, preotul Grigore Pișculescu, om de litere și scriitor, cunoscut cu numele de Gala Galaction, pentru limbile clasice și preotul Vasile Radu, cunosător de limbă ebraică. Traducerea a durat doi ani, iar Biblia a ieșit de sub tipar în anul 1936 cu titlul „Sfânta Scriptură”, tradusă fiind după textul grecesc al Septuagintei și confruntată cu cel ebraic. Această ediție, tipărită într-un număr de zece mii de exemplare, s-a epuizat chiar în anul

aparitiei și, în felul acesta, se impunea o nouă ediție. La solicitarea casei regale, preotul Grigore Pișculescu (Gala Galaction), împreună cu Vasile Radu, în mai puțin de un an, realizează o nouă ediție care apare în anul 1938, cu titlul „Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament”. Lucrarea a fost tradusă după textele originale ebraice și grecești. Este greu de crezut că s-ar putea realiza o traducere după textul ebraic într-un timp atât de scurt, dacă ne gândim că Ieronim a realizat același lucru în aproximativ cinsprezece ani. Credem mai degrabă că a avut loc o revizuire a primei ediții, la care au contribuit și cei doi, și au consultat originalul masoretic atunci când aceasta s-a impus. După epuizarea acestei ediții, s-a propus reeditarea Bibliei din anul 1936, așa cum o probează titlul, scrisoarea de reverență către Regele Carol al II-lea, numărul de pagini (1951), forma literei și cuprinsul. Noutatea acestor ediții constă în aceea că au și cărțile apocrife.

În anul 1944, sub îngrijirea lui Nicodim Munteanu, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, se tipărește la București o nouă ediție a Bibliei, după textul Septuagintei. Față de edițiile anterioare, această ediție are o amplă introducere despre Sfânta Scriptură, cu precizarea că cincizeci și una dintre cărțile biblice, atât din Vechiul Testament, cât și din Noul Testament, sunt traduse de patriarhul Nicodim, iar douăzeci și opt de cărți, numai din Vechiul Testament, sunt traduse de preoții Grigore Pișculescu și Vasile Radu. În anul 1968, din inițiativa patriarhului Justinian se reeditează „Biblia sau Sfânta Scriptură”. Nu este o traducere nouă, ci numai o revizuire a edițiilor anterioare, cu evidente îmbunătățiri de stil. Această ediție are un număr de cinci hărți și cuprinde atât apocrifele, cât și textele necanonice. A apărut într-un tiraj de o sută de mii de exemplare, care s-a epuizat foarte repede, iar în anul 1975 se retipărește ediția din anul 1968, cu sprijinul material al Societăților Biblice Unite din Londra. Justin Moisescu s-a îngrijit de editarea Sfintei Scripturi în anul 1982, reproducând textul ediției din anul 1975. În anul 1987, la cererea Bisericii Baptiste din România, s-a imprimat în românește „Biblia sau Sfânta Scriptura a Vechiului Testament”, cu trimeri. La baza acestei ediții au stat textele Bibliilor editate de Societățile Biblice Britanice din perioada interbelică, precum și cel al Bibliei cu textul revizuit de D. Cornilescu, din anul 1921. O alta ediție a Bibliei, cea din 1988, a apărut cu ocazia împlinirii a trei sute de ani de la tipărirea Bibliei de la București (1688). Aceasta ediție purta girul patriarhului Teoctist, fiind o reproducere a textului ediției din anul 1982. În anul 1990, se tipărește din nou ediția din 1988, prin societatea Biblică Unită din Olanda. Ultima ediție a Sfintelor Scripturi este realizată de Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, tipărită în anul 1993, cu sprijinul material al Societăților Biblice Unite.

De asemenea, remarcam apariția **Bibliei - Vulgata tradusă de Petru Pavel Aron**, sintetizată exemplar de doamna **Elena Solunca**: „În Evanghelia lui Matei citim cum Iisus Hristos a răspuns primei ispite a lui Satana de a transforma pietrele în pâini: „Nu cu sânгурă pâine trăiește omul, ci cu tot cuvântul care purcede din gura lui Dumnezeu”. Urmează celelalte două ispite și răspunsurile: „Să nu ispitești pre Domnul Dumnezeuul tău” și „Du-te Satană, că scris este: Domnului, Dumnezeului tău, te vei închina și Lui sânгур vei slugi”. În rugăciunea împăratească, dată de Mântuitor spunem: „Pâinea noastră mai presus de fire dă-ne noao astăzi”. Pâinea mai presus de fire este Cuvântul lui

Dumnezeu pe care îl aflăm în Biblie, atât de intim corelată cu cultura națională și cea europeană. Citatele pe care le-am folosit sunt din traducerea Bibliei - Vulgata, prima versiune în limba română a Bibliei lui Ieronim, făcută cu „râvnă și pricepere” de episcopul greco-catolic Petru Pavel Aron prin 1760-61 și grupul lui de colaboratori. S-a făcut așa ca manuscrisul acestei Biblii, aflat în Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, să fie acoperit de uitare până când, iată, este publicat într-o impresionantă ediție științifică la Editura Academiei Române. Impresionantă, pentru că ediția cuprinde 6.000 de pagini, dintre care 1.700 pagini de note și comentarii. Realizatorii acestui program academic sunt cercetătorii de la Institutul de Istorie din Cluj al Academiei Române, coordonați de acad. Camil Mureșanu, directorul Institutului, și dr. Ioan Chindriș, amintindu-i pe Nicoleta Iacob, Adriana Bogdan, Elena Coșmolea, Dorina Grecu, Valentina Șerban, Elena Ardelean, Mircea Remus Birt, Florica Nuțiu și Elena Mihu”.

Bibliografie

- Păcurariu, M. *Istoria Bisericii Ortodoxe Române I*. București: Editura IBM al BOR, 1980.
- Sextil, Pușcariu. *Istoria literaturii române. Epoca veche*. București: Editura Eminescu, 1987. p.66;
- Bianu, Ioan; Hodoș, Nerva; Simonescu, Dan. *Bibliografia românească veche : 1508-1830*, 4 vol. București, 1903-1944, vol.I. 86
- Thomas, Daniel. [*Vechiul Testament in folclorul romanesc*](#). Bucuresti: Editura Cartea Universitara, 2006.